

Kmetijske poskušnje.

(*Polže na njivah pokončati.*) Znano je, da polže pokončaš, ako jih z apnam pošupaš. Hočeš pa to s pridam storiti, mora biti 1) apno v prav drobno štupo zmleto, skozi drobno sito presejano in popolnoma suho; 2) njive, na katerih so polži, naj se zvečer in zjutraj, kadar začno nad sadeže lesti, o gorkim vremenu brez vetra, pošupajo. Čez en teden je dobro še enkrat pošupati, da se tudi tisti polži pokončajo, ki so po prvem šupanju še živi ostali.

Pogled po Senožški okolici na Notrajskim.

(Konec.)

Vsakimu se mora milo storiti, ako razdertijo v jamskim gojzdu vidi, v katerim večidel le hoje in bukve rastejo. Kdo pa je tega kriv? Alj samo kmetje? Ni res, tudi lesniki (gojzdnarji), ki se po gojzdnih postavah prav nič ne ravnaajo. V poprejšnjih letih je kmet sekal, kjer se mu je ljubilo, če je le kupšino v Lاندolu plačal; zdaj pa, kakor slišimo, v vsih krajih gojzda lesniki za kupčijo in hišno potrebo drevesa odkazavajo. De je to za gojzd grozno slabo, se že zdaj vidi; goljave v gojzdu so velike; nekteri kmetje sekajo tako tje v en dan, de posekano drevo mnogo družih dreves in mladine podere, mladino pozimi sneg polomi in merzlina vzame, ker njeno streho, namreč veči drevesa posekajo, kar pa od mladine ostane, živina pojé. Zjokati se je, ako se zagleda okolica oglarije, ki je že zdaj kamnitnemu Krasu enaka. Kmetje! kmalo boste namest gojzda samo skalovje imeli, in objokovali boste svoje nespametno ravnanje. Tebe, vlada, pa prosimo za pomoč, ki je silno potrebujemo; ako je ne dobimo, bomo kmalo s slamo in z gnojem kurili.

Zdaj se pa v Hrenovško faro podajmo, kjer imajo fajmoštra, tri kaplane in slovensko šolo. Kmetje te fare imajo prav dobre zemlje, ktere po 2000—4000 goldinarjev veljajo, ali clo malo se za-nje pečajo, in se rajši po cesti vlačijo, ki je poguba kmetam.

Hrenovčani in tudi sosedje so s svojo živino in svojimi vozmi vedno na teržaški cesti, pa koliko dobička imajo od vožnje? Poprej ko blago v Terst perpeljejo, se oglasijo skorej v vsih kerčmah (oštarijah), in se z dobrim vincam nalivajo, uboga živina pa tobak pije, in zavolj tega večkrat na cesti pogine. Kar je arabski konj med konji, je Hrenovski med merhami, in če bi imeli postave zoper terpinčenje žival, kar bi bilo prav potrebno, bi bilo s Hrenovčanam grozno veliko opraviti. Voznik pustí na cesti denarje in gnoj, ki bi ga na zemlji močno potreboval, pride iz vožnje s prazno mošnjo pijan domú, in tepe ženo in otroke, ki so domá stradali. Zabrede zavolj pijanosti in drugih napčenost v dolgove in pride kmalo v roke cesionarjem; če je pa v takih rokah, gorjé mu! se že vé, kaj da se bo z njim zgodilo. Popustite tedaj kmetje, kar narbolj more biti, vožnjo, in poprimite se rajši kmetijstva, ker imate dobre in rodovitne zemlje.

Pojdimo zdaj čez teržaško cesto, ki smo jo v Razdertim popustili, v vlepim kraju ležeče vasi Sajavče in Rakulik in v Lozo, ki je kot Berda vlastnina kneza Porcija-ta. Oba gojzda imata okolj 2000 oralov in od nju bi morali ravno to pisati, kar smo od jamskiga gojzda povedali. V Lozi kmetje mnogo polhov nalovijo, in če ravno ni pri tem lovu veliko dobička, je vunder boljši polhe, kot sovražene muhe loviti.

Zdaj se pa čez goro sv. Urbana v zgornje Ležeče podajmo, ktera vasica prav nič znana ni. Za naprej bo pa bolj znana, ker bo blizo nje kolodvor železnice. Ne delječ od te vasi bodo, in sicer od Čep-

nuga do Famel, okolj dve uri hodá dalječ šest podzemljiških cest (tunelov) naredili, ki bojo z zidanimi mostmi (viadukti) sklenjene; zidanje, ki ga ni enaciga v našim cesarstvu.

Uremska dolina, kinč Senožške okolice, se začne na podnožju Ležeškiga hriba. V nji je mnogo nogradov, v kterih Uremci na letu okolj 2000 veder vina dobijo, sadja je tudi včasih toliko, de ga za več kot 2000 goldinarjev v enim letu v Terst prodajo. Zrejo ováč prebivavci Uremske doline tudi veliko pridobijo. Samo dva posestnika imata okolj 1000 ováč, ki jih poletu na snežniškem gojzdu alj na Nanósu, po zimi pa v Istrii pasejo. Volno Hočevanjem prodajo, alj pa sukno iz nje tekajo. Pred nekimi leti so v teh krajih tudi premog kopali; pri tem kopanju je pa bila zguba in zavolj tega so ga popustili.

V Uremski dolini, ki ima čez 1000 prebivavcov, je fara s fajmoštram in kaplanam; cerkev je lepa in ima pet iz marmorja narejenih oltarjev. Žali Bog! de nimajo šole, in Bog vé, zakaj de so učitelju slovó dali?

Reka, ki krajnsko in premorsko deželo mejí, teče blizo Urem, pod vasjo Matavn (Št. Kocjan) v jamo, ki jo je dr. Šmidl popisal.

V Matavnu prebiva iskreni Slovenec, gospod Mahorčič. Ni dolgo tega, ko je v Sežani in sicer sodii slovensko tožbo podal, na ktero je slovenski odvet dobil. Slava uradniku, ki je ta odvet naredil, in k lepimu izgledu naj bo svojima tovaršama, ki nerazumljivo laščino rabita.

Iz Uremske doline pride popotnik na hrib Gaberk, z njega pa v vas Sinadole in odtod čez teržaško cesto v Dolenjo vas, in se močno čudi, če zvé, de je vsaka teh vasi tudi županija, in de je v senožški okolici toliko županov. Vasica s 174 prebivavci ima svojiga župana in svoje svetovavce; vsaki hip se sreča kak župan alj svetovavec; en zbor teh gospodov bi bil večí, kakor je bil zbor poslancov v Beču.

Kdaj se bodo te županije z večimi združile?

V Dolenji vasi ni druge imenitnosti, kot stari tabor in stolp, v kteriga so kristjani pred Turki pobegovali. Pri pogledu razvaline se spomni popotnik starih časov in starih šmarnih petic; mi pa končamo svoj popis, in nadjamo se, de nismo boba v steno metali.

Poslednje

pismo rajnciga gospod Vertovca vredniku Novic *).

Iz Št. Vida 19. augusta 1851.

Predragi prijatel! Izmed mojih vunanjih prijatlov ste Vi bili z gosp. Šmidam in svojim očetam in bratam prvi, ki ste me od daljniga o moji bolezni obiskali. Celi čas svojiga življenja Vam bom za ta živi dokaz Vaše prijaznosti hvaležen.

Enmalo sim boljši; vunder omagujem med upanjem in boječnostjo, kaj de bo z mojo boleznijo. Trebuh in noge mi zdaj zlo otekajo; zdravnik si prizadevuje, otekline splahniti; vse moje zaupanje setedaj opira na zdravilno vodo (Franzensbrunn), in to mi je tolikanj bolj treba, ker pri vsem tem, de mi jed diši in de mi prav dobro strežejo, vedno bolj moč zgubivam, de še dveh minut ne morem na nogah biti.

Povabilo k velikimu zboru v Solnograd sim — na stran položil. Prav ljubo mi pa je, de Vi greste tje;

*) Če drugi narodi poslednje pisanja svojih imenitnih mož kot častitljive spominke razglasujejo, hočem tudi jez poslednje pismo našiga nepozabljiviga, vsim Slovencam predraziga domorodca občinstvu izročiti, ker je to pismo mende poslednje pisanje tistiga moža bilo, ki nam je toliko slavniga spisal. Posebno pa bo razglas tega pisma častitim bravec tudi zato vseč, ker bojo iz njega zvedili: kako z njegovo občno zgodovino stoji. Vred.